

LBRIS

We know
books

Editor:
Hadrian Mateescu

Redactor:
Dana Pătrănoiu

Concept grafic:
Silvia Olteanu

DTP:
Radu Nan

Corector:
Cristina Teodorescu

Copyright © Petre Sălcudeanu, 1980
Copyright © 2021 Publishing Solutions

Este interzisă reproducerea integrală sau parțială a lucrării,
sub orice formă, fără permisiunea scrisă a editurii.
Toate drepturile rezervate.

Publisol

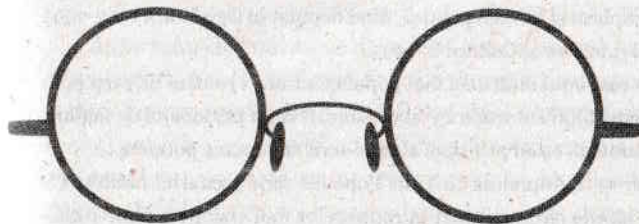
Casa Presei Libere, Corp A3-A4, Etaj 1
Tel.: 021.336.36.33
E-mail: office@publisol.ro
Găsiți cărțile noastre pe www.publisol.ro

**Descrierea CIP poate fi consultată pe site-ul Bibliotecii
Naționale a României**

ISBN 978-606-9629-23-9

Tipărit la ARTPRINT
www.artprint.ro

PETRE SĂLCUDEANU

Un biet bunic și o biată cinste

Publisol

PETRE SĂLCUDEANU s-a născut la 8 septembrie 1930, în localitatea Gligorești, județul Cluj. A absolvit Facultatea de Critică și Literatură din Moscova și Facultatea de Filosofie din București. Scriitor, scenarist, membru fondator al Uniunii Scriitorilor din România, fost director general al Studioului cinematografic București, fost președinte al CNC, Sălcudeanu s-a implicat și în viață politică, fiind deputat în legislatura 1992-1996 și ministru al Culturii în 1993.

A fost unul dintre cei mai populari scriitori români de cărți polițiste, fiind autorul a 25 de romane. A creat personajul de ficțiune Bunicul, eroul principal al unei serii de romane polițiste.

În 1971, împreună cu Titus Popovici scrie scenariul filmului *Cu mâinile curate* – aflat în topul celor mai vizionate filme românești – care va fi publicat, câțiva ani mai târziu, în cartea *Ucenicie printre gloanțe*.

A mai semnat scenariile filmelor *Răscoala* (1965), *Cu mâinile curate* (1972), *Ultimul cartuș* (1973), *Toamna bobocilor* (1975), *Bunicul și doi delincvenți minori* (1976), *Iarna bobocilor* (1977), *Împușcături sub clar de lună* (1977), *La răscrucea marilor furtuni* (1980), *O lacrimă de fată* (1980), *Munți în flăcări* (1980), *Bunicul și o biată cinste* (1984), *Primăvara bobocilor* (1987), *Privește înainte cu mânie* (1993), *Dulcea saună a morții* (2003).

În 1980 a fost distins cu premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul *Biblioteca din Alexandria*. Printre cărțile sale de succes se numără și *Prea cald pentru luna mai* (1967), *Cina cea de taină* (1984), *Judecata de Apoi* (1987), *Ochiul și marea* (1989).

A murit pe 1 noiembrie 2005.

Călătoreau de mai bine de patru ore cu micul vas de pasageri, o relicvă a unei foste companii dunărene străine, acum aparținând NAVROM-ului. *Pescărușul* fusese scos de pe apele bătrânului fluviu și făcea curse „interne” între satele aruncate, ici și colo, în marele pustiu al Deltei. Câteva lamele de la zbatul din dreapta erau rupte, dar, cu toate astea, vasul, ușor înclinat într-o parte, își croia drum ca o rață bătrână prin hățişul de canale, plictisit și dezolat de aceleași ape tulburi, de aceleași frumuseți care, pentru vârsta lui de peste o sută de ani, nu mai puteau însemna mare lucru. Numai Bunicul era fericit că norocul îi scosese în cale taman această coajă plutitoare, cum o numise Panaiteșcu în bătaie de joc, despre care citise, mai demult, ca despre o mare navă ce unea gurile Dunării cu marile porturi până la Viena. Vaporul făcea parte din leatul lui și, cu toți anii trecuți peste el, strălucea și acum din alămuri ca oglinda.

O telegramă ciudată îi determinase pe Bunic și pe Panaiteșcu – alsacianul, se înțelege de la sine, nu putea fi decât cu ei – să vină până la T. cu avionul și, de acolo, să se imbarce pe primul mijloc de transport spre satul unde îl chemase Nichita Varlaam. „*Te implor, Bunicule, vino în douăzeci și patru de ore și petrece-ți concediul la mine.*” Bunicul se conformase și iată că, în cea de-a douăzeci și patra oră de când plecase din

București, se afla pe acest vas a cărui viteză nu depășea nici pe departe mersul unui cocostârc pe uscat. De ce-l chema oare Nichita? Bunicul mai pipăi o dată telegrama aflată în buzunarul pardesiului, dar se feri s-o scoată.

Panaitecu dădea semne de o imensă plictiseală și revederea aceluiaș petic de hârtie pentru a nu știu câta oară cu siguranță l-ar fi enervat profund. Bunicul mai mult îl obligase să vină cu el. Fostul lui șofer nu iubea marea și pacea, iar cât despre Deltă, indiferent la frumusețile ei, în afară de pește, n-avea pentru el niciun haz. Fusesse de sute de ori la pescuit și aproape că nu exista colțișor din baltă pe care să nu-l fi străbătut. Chiar și acest lac, în care *Pescărușul* intra acum prin gura unui canal, ca un proiectil pleoștit printr-o gaură de tun prea largă, îl străbătuse cu barca de la un capăt la altul de n ori, cum îi argumentase Bunicului refuzul de a face o asemenea plimbare acum, când tântării se aflau la al doilea rând de pui. „*Te implor*“, auzi, un fost deținut care stătuse aproape opt ani la pârnaie, prins și băgat la dos de Bunic, să-l implore să-și petreacă concediul la el! De ce tocmai la el, doar locuri de odihnă se găseau, slavă Domnului, și, pe urmă, Bunicul nu mai era la anii când își putea permite eforturi peste puterile lui. Acest drum era un efort, nu un concediu, își spuse Panaitecu, și, ca să nu mai vadă ochiul de sticlă al câinelui, se întoarse supărat cu spatele la el.

Fuseseră scoși la pensie în aceeași zi, și el, și Bunicul primiseră hârtiile la aceeași oră, iar supărarea lui Panaitecu nu se stinsese nici acum, deși trecuse din acea clipă memorabilă mai bine de un an; nu-i

chemase nimeni să le spună nici măcar mulțumesc pentru anii îndelungați puși în slujba societății. Mai mult ca sigur că, în spatele acelor rânduri primite de la Nichita, bătrânul detectiv să fi văzut vreo aventură, altfel nu l-ar fi sculat cu noaptea în cap, uitând din această cauză să-și scoată frigiderul din priză. În timp ce Panaitecu se remonta sufletește, neîndrăznind însă să scoată un cuvânt, Bunicul se întreba oare de ce Nichita nu-l așteptase la T., așa cum îi scrisese în telegramă, nici acolo, nici la celălalt port de transbordare, aflat undeva pe brațul stâng al Sulinei. Să nu fi fost vreo glumă cu telegrama, își zise Bunicul, și la această idee își pipăi portofelul; avea bani puțini, nu știa cum avea s-o scoată la capăt. Cu toate acestea, nu credea ca Varlaam să-și fi bătut joc de el. Cunoscuse destui hoți la viața lui ca să-i poată tria și cataloga aproape fără putință de a greși. Varlaam fusese un hoț cu personalitate, unul dintre acei oameni care ajunseseră să înfrunte legea nu din patimă, ci din nevoie. Furase, fusese condamnat, își ispășise pedeapsa, se reîntorsese printre ai lui, în inima Deltei, și cum Bunicul avea obiceiul să se intereseze de foștii lui inculpați, după eliberarea lui Nichita, aflase despre acesta numai lucruri bune. „De ce nu m-a chemat acum un an sau acum cinci“, își puse nu știu a câta oară Bunicul întrebarea, și pentru că nu găsi un răspuns care să-l mulțumească, își scoase tarța cu țigări, o cutie din tablă subțiată pe la margini, și vru să-și aprindă o jumătate de Mărășească. Dar chiar în clipa aceea, *Pescărușul*, care până atunci își văzuse de drum, până aproape de mijlocul lacului, se poticni ușor, din partea dreaptă se strâmbă spre stânga, apoi se ridică încet de proră, ca în cele din urmă, scoțând

un abur albicios pe coșul prin care până atunci ieșise fum negru, să se oprească, în ciuda celor două zbat-uri care mai opinteau apa, dorind să-și facă drum înainte. Bunicul renunță la țigară și involuntar cercetă malurile lacului. Nu se vedeau. Doar înspre nord o dungă neagră anunța că acolo trebuia să fie unul dintre țăr-muri, cel de unde se desprindea alt canal, spre o altă inimă neumblată a Deltei. Panaitescu nici măcar nu se clinti de la locul lui. Își permisesese doar să împrăștie aerul cu mâna din pricina unui *vânt* tras pe furate de alsacian, prea plictisit și prea bătrân și el ca să mai țină cont de uzanțe.

Dinspre pupă se auziră vociferări, câteva femei vorbeau mai tare ca de obicei, speriate de ideea de a petrece o noapte pe puntea îngustă a vasului, în timp ce un tânăr lipovean, ajutat de o femeie, își făcea de lucru cu o cameră de tractor, ea ținând rotocolul pe care bărbatul se căznea să-l umfle.

— Ce ți-am zis, Bunicule, începu Panaitescu, deși nu-i spusese până atunci absolut nimic.

— O pană de motor, dragul meu, sper să fie repede remediată, cu toate că îndeletnicirile acelu tânăr și, mai mult ca sigur ale surorii lui, care se pregătește să coboare în apă cu camera aceea uriașă mă fac să cred că asemenea avarii s-au mai petrecut, fără a putea fi înlăturate cu graba cu care eu sper.

— Te pot informa exact, ne aflăm la mijlocul lacului, până la cel mai apropiat țarm avem zece mile, adică aproape douăzeci de kilometri, și, după cum ai putut observa și dumneata, *pluta* asta n-are nici măcar o barcă de salvare. De fapt, dacă stai bine și te gândești, nici n-ar avea nevoie de așa ceva. De cine și pentru ce

să te salvezi? conchise Panaitescu sceptic și în conti-nuare dezinteresat de orice s-ar fi întâmplat.

Bunicul nu auzi însă ultimele cuvinte. În dreapta lui, rezemând balustrada, îl văzu pe Nichita Varlaam. Nu l-ar fi recunoscut pentru nimic în lume dacă n-ar fi văzut pe fruntea lui pleșuvă, împinsă mult în spate de calviție, resturile unor litere albastre cândva, acum cicatrizate, un tatuaj mai vechi pe care Bunicul îl ve-dea parcă și acum pe chelia fostului deținut. „Nu-i dreptate“. Așa scria pe fruntea lui, motiv pentru care, la proces, Nichita fusese singurul din sală obligat să șadă acoperit, jurații nedorind ca publicul să creadă că acel înscris putea fi un afront la cumpăna dreaptă a judecății lor. Dar asta fusese demult, cu opt ani în urmă, iar acum Nichita, cine știe din ce motive, nu socotise necesar să mai poarte semnul clar exprimat al credinței lui despre obiectivitatea care guverna lu-mea. De altfel nici la proces, nici mai apoi, Nichita nu voise să mărturisească la ce se refereau acele două cuvinte, la o nedreptate în general sau la o alta referi-toare la el. De ajuns doar că acel însemn îl făcuse pe Bunic să-l apere pe răufăcător atât cât permitea legea, cu căldură, să și-l apropie și poate tot imperativul al-bastru de pe fruntea altădată senină să-l fi determinat să pornească, la apelul lui Varlaam, pe drumul fără pulbere al Dunării.

Bunicul se pregătea tocmai să-i întindă mâna, dar un gest de teamă al omului de lângă el îl opri. Se uită și el în stânga și în dreapta, copiind, de fapt, instinctiv teama adâncă întipărită pe chipul lui Nichita și, când acesta se convinse că în preajma lor nu erau decât alsacianul și Panaitescu, Varlaam privi înainte peste apele

tulburi ale lacului și vorbi de parcă s-ar fi adresat unui ins aflat undeva în cuprinderea nevăzută a undelor.

— Eu am avariat motorul. Până mâine-dimineață nu vom putea porni. Vino după mine...

Nichita Varlaam se despărți de bara de metal de care fusese rezemat până atunci și Bunicul, înțelegându-i dorința, îl lăsă să meargă câțiva metri singur, apoi se întoarse și el și, uitându-se la ceas, porni pe urmele omului dispărut.

Nichita trecu peste câțiva saci așezați lângă trapa deschisă de la motor, îndepărtă în trecere o ușă rezemată de o bancă și, când se convinse că Bunicul îl urmează, coborî scărița de metal unsuroasă, pe care înainte o șterse cu niște câlți scoși dintr-un buzunar. Deci Varlaam lucra pe vas, îl observase de la început, când se imbarcase, cu toate astea preferase acest moment ca să-și divulge prezența și Bunicul acum intui exact semnificația aceluiași imperativ din telegramă pe chipul abătut și grav al fostului deținut. Coborî și el cele câteva trepte unse. Căldura de la cazanul motorului aproape îl sufoca, dar, cu toate astea, nu se dădu bătut și merse mai departe după Nichita, spre inima șubredului *Pescăruș*, din loc în loc astupat cu câlți și cu smolă, ca apa să nu pătrundă în el.

Se opriră undeva sub motorul din care se prelingea o dâră subțire de ulei — Bunicul îi simți căldura la ceafă — și bătrânul detectiv avu un moment de spaimă când înregistră lângă picioarele lui scurgerea lunecoasă a unui șobolan și oprirea calmă a altuia în față. Stătea pe o scândură groasă aruncată între două nervuri din metal ruginite și, la lumina palidă a becului, aflat undeva în sala mașinilor, Bunicul putu vedea

la câțiva pași de el cum Nichita se străduia să scoată din corpul de lemn al vasului o ușă ce dădea spre unul dintre zbaturi. Până la urmă, ușa cedă scârțâind din balamale și detectivul înțelese că presupunerea lui nu dăduse greș nici de data asta; în fața lui se vedeau osia mare a zbatului și lamelele din metal, roșii de vopsea și de rugină. Nu înțelegea de ce îl adusesse Nichita anume acolo, ce voia să-i arate — că voia să-i arate ceva, de asta era sigur — și se enervă când fostul deținut îi făcu semn să se apropie și mai mult, deși pentru asta trebuia să sară peste o băltoacă prin care guzganii înotau într-o spectaculoasă netulburare. „Curiozitatea, curiozitatea“, își spuse Bunicul, și, cu grijă de acrobat, trecu peste altă scândură pusă de Nichita peste apa și mai adâncă în acea porțiune a calei. Prin fereastră ce spârgea, de fapt, peretele vasului spre a se putea ajunge mai ușor la osia zbatului, Bunicul nu văzu decât apa clipocind încet, o apă tulbure, nămolosă din pricina impactului dintre vas și duna de nisip în care intrase. Apoi Bunicul rămase consternat. Prinzând o frânghie verzuie, pe care se vedeau din loc în loc cochilii de scoici, Nichita trase spre el o vârsă neagră cu cercurile rupte într-o parte, în care se vedea ceva plutind. Ajunsă sub zbatul nemișcat, Nichita legă capătul de sfoară de osie, lăsându-l pe detectiv să contemple imaginea stranie a femeii prinse de moarte în plasa verzuie. Lângă capul ei, câțiva pești nemișcați erau încurcați în părul lung, arătându-și doar branhiile căscate și ochii bulbucați. Cine era femeia al cărei chip aproape că nu se ghicea din pricina mâinilor aduse în fața feței, de parcă moarta, înainte de a trece în lumea nefinței, voise să se roage și degetele îi rămăseseră crispate și

desfăcute ca un soi de giulgiu înaintea ochilor? Ar fi vrut să-l întrebe pe Nichita, dar fostul deținut, cu buzele strânse, rezema peretele curbat al vasului cu ochii într-o stranie meditație.

— Fata mea, murmură el.

Bunicul nu mai înțelegea nimic. Și pentru că se așteptase atât de puțin la această întâlnire tragică acolo, în fundul vasului, se clătină pe scândura șubredă și numai suprema voință îl ținu în picioare. Se uită din nou la vârșa învârtită de curent, la îmbrăcămintea sumară a fetei, la piciorul din care pantoful lipsea, de o culoare ciudată, apoi din nou la rochia albă, singura vie în mișcarea ei continuă din pricina apei. Mai mult, simți prezența lui Panaitescu care, temător din pricina absenței Bunicului, venise pe urmele lui și dăduse de el în această neclintire bolnavă.

— Cine-i, Bunicule? întreabă el în șoaptă, nevrând să tulbure liniștea celor doi oameni și după ce bătrânul detectiv arată cu capul spre Nichita, Panaitescu înțelese de ce fostul hoț trimisese o telegramă atât de încurcată.

Ce putea să-l întrebe Bunicul pe Nichita? Și, cu toate astea, s-ar fi cuvenit să-i comunice că el nu mai profesa de mai bine de un an, că dreptul de anchetă nu-l aveau decât organele în drept etc., dar oare putea el să-i spună omului care-și privea cu o tristețe nemărginită fata înecată în vârșă asemenea argumente care țineau de latura formală a lucrurilor? Se auziră pași pe scărița din metal și Nichita închise cu grabă ferestra din lemn, nu înainte de a slăbi frânghia vârșei, iar Bunicul și Panaitescu mai putură vedea alunecarea verde a plasei spre și mai verdea adâncului.

Primul ieși Bunicul. Pe scări se întâlni cu cel ce părea să fie căpitanul vasului, un marinar tânăr, îmbrăcat cu o cămașă albă și cu chipiul așezat pe-o parte și Bunicul, neștiind ce să zică, își ridică pălăria mimând mai mult un salut.

— Ce facem, nea Varlaame, dădurăm de dracu'... Acu' cine o să plătească oalele sparte? și, neputincios, căpitanul lovi cu piciorul o scândură ivită în cale.

Simțind că acolo jos se întâmplase ceva neobișnuit, alsacianul, care moțăise tot timpul lângă cele două rațițe și uneltele de pescuit, deveni mai activ, se gudură la picioarele Bunicului și când acesta îl scărpină sub urechea stângă, înțelese că odihna pentru care veniseră acolo n-avea să mai fie odihnă.

— Bunicule, criminalul se află pe vas. Pentru asta te-am chemat. Numai dumneata îl poți prinde, auzi Bunicul o voce din spatele lui, dar când se întoarse nu văzu pe nimeni și Panaitescu, care deslușise și el vocea, se scărpină la ceafă, mirat de acel glas ce nu voise să-și arate înfățișarea omenească.

Cum putea fi criminalul pe vas? se întrebă Bunicul mărșăluind nervos de la un capăt al punții la celălalt; făcuse drumul de câteva ori, dar figurile omenești, pe care ochii lui versați le observaseră, n-aveau nimic comun cu cele cu care avusese el de-a face în lunga lui carieră criminalistică. Pe puntea îngustă, înțesată de bănci, acoperite cu prelate din foaie de cort, se vedeau câțiva lipoveni, unii pregătindu-și culcușul pentru noapte, alții rămânând în aceeași nemișcare de la început. Numai tânărul bărbos, asudat și roșu la față de atâta suflat în camera de tractor, acum, după ce își încheiase treaba, sorbea cu nesaț o sticlă de bere adusă de femeia cu care era, de undeva din interiorul vasului. Deci exista și un bufet, își spuse Bunicul, și, temător la început pentru propriul lui stomac, deși ranița lui Panaitescu era plină cu toate bunătățile, se îndreptă spre ușița cu geam care marca intrarea într-un compartiment necunoscut până atunci de bătrân. Într-adevăr, dincolo de sala mașinilor, înconjurată din toate părțile de geamuri înrămate în alamă strălucitoare, se afla o altă parte a punții. Băncile erau înlocuite cu scaune plușate, cu mese de forma unor ciuperci, iar în partea stângă o mică tejghea, din alamă, în jurul căreia roia un stol de muște verzi, indica existența unui bar. Tocmai atunci, de undeva de dedesubt, apăru capul unui tânăr blond și la scurt

timp mâinile așezară, în față, opt sticle de bere ținute de barman între degete. Altă lume era adăpostită aici și Bunicul, aproape fără să vrea, asistă la o discuție destul de aprinsă între cel pe care îl bănuise căpitan și câțiva pasageri vădit supărați că *Pescărușul* era în imposibilitatea de a-și continua cursa.

— A, uite o veche cunoștință, auzi Bunicul, și se uită în spate, crezând că tânărul așezat până atunci la o masă și ridicat în picioare se adresase altcuiva. Nu, cel vizat era el. Bărbatul athletic, îmbrăcat într-o cămașă cu mâneci scurte, cu o cravată așezată mai mult de formă sub gulerul deschiat larg al cămășii, se îndreptă spre el cu brațele desfăcute.

— Ciupercea, Alexandru Ciupercea, Bunicule... nu mă mai ții minte? Am lucrat câțiva ani în Miliție, apoi mi-am zis că nu-i de mine și mi-am continuat studiile... Acum sunt procuror la T...

Cum să nu-și aducă aminte Bunicul de el, de Sandu care leșinase la morgă atunci, demult, când tânărul îl însoțise ca să vadă rezultatele unei autopsii.

— Am auzit c-ai ieșit la pensie. Chiar acum două săptămâni, cu prilejul unei anchete, căpitanul Alexiu mi-a dat vestea. Cred că ți-a ajuns, Bunicule. Bag mâna în foc că ai venit la odihnă, să pescuiești, și pot pune pariu că se află cu dumneata și Panaitescu. Era să uit, ce-ți mai face câinele... De-ai ști, Bunicule, câte glume se făceau pe seama dumitale și-a câinelui cu ochiul de sticlă... Nu vrei să vii să-ți prezint niște prieteni? Ne trecem vremea, unii cu bere, alții cu coniac, și cum n-avem nicio șansă să plecăm curând de aici...

Ciupercea vorbea grăbit, trecea de la una la alta și ar fi continuat în același fel, manifestându-și bucuria